

УДК 378.1 + 658.2

DOI: <https://doi.org/10.32782/2520-2200/2020-3-21>**Подольян Д.В.**аспірант кафедри підприємництва, торгівля, біржова діяльність
Луцького національного технічного університету**Podolian Dariia**

Lutsk National Technical University

ОБҐРУНТУВАННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЯ СТАРТАПІВ У ЗВО**RATIONALE AND IMPLEMENTATION OF STARTUPS IN UNIVERSITIES**

У статті розглянуто особливості реалізації стартапів у закладах вищої освіти. Виділено ознаки, відповідно до яких стартап визнається студентським. Наведено порівняння реалізації стартапів у відкритому середовищі та за підтримки ЗВО в Україні. Обґрунтовано сприяння розвитку стартапів у закладах вищої освіти через поправки, що були внесені до Закону України «Про вищу освіту». Розглянуто академічні бізнес-інкубатори студентських стартапів, що функціонують в Україні: їхні основні переваги та недоліки. Окреслено ключові проблеми, що перешкоджають реалізації стартапів у вітчизняних закладах вищої освіти, їх вплив на очікування та можливості усіх причетних сторін. Наведено заходи, які за умови правильного їх застосування стимулюватимуть реалізацію стартапів у ЗВО. Досліджено причини, через які університетські стартапи будуть розглядатися як ефективний механізм передачі знань від університетів суспільству.

Ключові слова: стартап, ЗВО, студенти, підприємництво, бізнес, співпраця, інновації.

В статье рассмотрены особенности реализации стартапов в учреждениях высшего образования. Выделены признаки, по которым стартап признается студенческим. Предоставлено сравнение реализации стартапов в открытой среде и при поддержке УВО в Украине. Обосновано содействие развитию стартапов в учреждениях высшего образования через поправки, которые были внесены в Закон Украины «О высшем образовании». Рассмотрены академические бизнес-инкубаторы студенческих стартапов, которые функционируют в Украине: их основные преимущества и недостатки. Определены ключевые проблемы, препятствующие реализации стартапов в отечественных учреждениях высшего образования, их влияние на ожидания и возможности всех заинтересованных сторон. Представлены мероприятия, которые при правильном их применении могут стимулировать реализацию стартапов в УВО. Исследованы причины, по которым университетские стартапы будут рассматриваться как эффективный механизм передачи знаний от университетов обществу.

Ключевые слова: стартап, УВО, студенты, предпринимательство, бизнес, сотрудничество, инновации.

In this article the features of realization of startups at universities. The present study analyzes signs that determine the student startup (startup created by students, scientists, researchers). This study seeks to understand differences in the implementation of startups in the open environment and with the support of universities in Ukraine. In this connection particular importance should be attached to institutions of higher education. The article considers law of Ukraine «On Higher Education» and its impact on the student startup movement. The data clarify the relationship between student, university, business and government in the startup movement. The present study analyzes academic business incubators for student startups: their main advantages and disadvantages. In the outcome, the author's analysis generally rejects the recent interpretations of obstacles to creating a student startup. The key problems that hinder the implementation of startups in domestic higher education institutions, their impact on the expectations and capabilities of all parties involved are outlined. However, startups suffer from various failures: denial of funding (about a third of startups from Western Europe do not exist for more than a year); insufficient motivation; lack of support, etc. In the outcome, the author's analysis generally rejects the recent interpretations of measures to stimulate startups in universities. In general, this research shows the influence of the university on the creation of a startup. The emphasis has been

placed on the reasons for which university startups will be considered as an effective mechanism for the transfer of knowledge from universities to society are investigated. With one exception, the experimental data confirm employment growth and innovation through student startups. Moreover, student startups be efficient for solving a number of various problems, such as: scientific and technological progress, economic growth, increasing labor efficiency. On this account, this study confirm the need to implement student startups in Ukrainian universities.

Key words: startup, university, student, entrepreneurship, business, cooperation, innovation.

Постановка проблеми. Сьогодні основна мета діяльності університетів дещо змінилася. На перший план виходить створення середовища, де студентів заохочують шукати та використовувати можливості, досліджувати нові ідеї, ризикувати та формувати нову епоху дослідників і новаторів.

Проте є декілька перешкод, що супроводжують подібну співпрацю.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Серед науковців, чії праці віддзеркалюють стан сучасної науки з дослідження реалізації стартапів у ЗВО, слід відзначити таких, як С. Бланк, І.В. Литвин, В.С. Шовкалюк та інші.

Мета дослідження має відповісти на два питання. По-перше, які відмінності реалізації стартапів у відкритому середовищі та під час співпраці із ЗВО. По-друге, з якими основними проблемами пов'язаний процес створення стартапу у ЗВО в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження. Стимулювання виникнення та зростання стартапів серед молоді стало центральною частиною західноєвропейської політики щодо економічного зростання. Хоча ці стартапи становлять лише невелику частину усього малого бізнесу, науковці вважають їх важливими рушійними силами, що сприяють зростанню зайнятості та інновації у державі.

Однак стартапи страждають від різних невдач, таких як: відмова у фінансуванні (приблизно третина стартапів із Західної Європи не існує більше року); недостатня мотивація; відсутність підтримки тощо [8, с. 72].

Щоб компенсувати ризики, пов'язані зі стартапами, європейські уряди все більше підтримують їх через інкубатори – організації, які надають стартапам широкий спектр послуг та ресурсів, необхідних для виживання та розвитку [4, с. 108].

Так, американська Silicon Valley, де нині зосереджено велике число високотехнологічних компаній, виникла на базі Stanford University [8, с. 74]. У шведському технопарку Ideon Science Park було створено 10 тис. робочих місць у наукомістких галузях економіки завдяки переорієнтації Lund University на потреби ринку [6, с. 800]. В Японії на університети припадає близько 20% загальнонаціональних витрат на НДДКР, з яких більше 90% йде на фундаментальні і прикладні дослідження у

галузі природничих наук. Також Міністерством освіти Японії була сформульована стратегія управління національними університетами, в якій наголос робився на «максимізації науково-дослідних функцій університетів» [5].

Розвинуті країни, розуміючи потенціал стартапів за підтримки ЗВО, сприяють їх популяризації [3]. У зв'язку з цим університети мають офіційну систему для затвердження або сертифікації стартап-підприємств, що виникли в навчальному закладі, в українських ЗВО такої системи немає. Отже, вітчизняні ЗВО не мають офіційного визначення, які підприємства є студентськими стартапами. Вважаємо, що студентським стартапом є:

– нове підприємство, яке було створене студентами під час навчання у ЗВО (допомога навчального закладу, співпраця з викладачами є ключовою умовою цієї характеристики);

– підприємство, яке було засноване колишніми студентами чи дослідниками, які брали участь у програмі навчання підприємництва, офіційно організованій та керованій ЗВО (це підприємство залучене підтримкою на всіх чи окремих стадіях реалізації стартапу);

– підприємство, що використовувало заклади інкубації, якими керує ЗВО;

– підприємство, що було засноване на основі патентів та/або авторських прав на програмне забезпечення, юридично переданих від ЗВО до господарюючого суб'єкта;

– підприємство, що зародилося на основі технологій, переданих від ЗВО до компанії у формі ноу-хау та/або комерційної таємниці;

– підприємство, яке було створене за участі професорсько-викладацького складу ЗВО, іноді у формі членства в Раді директорів компанії, але частіше як наукового керівника.

Отже, підтримка ЗВО під час реалізації стартапів є ключовою ознакою студентського стартапу та полягає у таких основних діях [4, с. 110]:

– створенню стартап-команд активно сприяють працівники університету;

– доступ до приватного фінансування полегшується через мережу та спеціальні заходи, які проводяться ЗВО;

– протекція підприємництва в університетах полягає у наявності тісних стосунків викладачів із фірмами та випускниками ЗВО, де створюють та підтримують стартап-проекти.

Проведемо порівняння реалізації стартапів у відкритому середовищі та за підтримки ЗВО в Україні (табл. 1).

Фундаментальне значення для реалізації стартапу у ЗВО мало внесення поправки до закону України «Про вищу освіту» [2].

Відповідно до цього закону, місія вищих навчальних закладів усіх форм власності України включає в себе не тільки проведення наукової, науково-технічної, інноваційної та/або методичної діяльності, а й сприяння суспільному розвитку шляхом надання результатів своїх наукових пошуків на основі співпраці бізнесу, академічних кіл та уряду.

В Україні співпраця між студентськими стартап-проектами та ЗВО відбувається на основі

таких академічних бізнес-інкубаторів (табл. 2) [1; 9; 10].

Незважаючи на великі державні гранти, більшість ЗВО все ще не впевнені щодо побудови екосистеми для розвитку підприємництва. Виділимо основні проблеми реалізації стартапів у ЗВО.

1) Сприйняття стартапу лише як наукового дослідження. Університетські дослідження можуть бути надзвичайно цінними, але лише за умови, що вони доступні як продукт або послуга в реальному світі. Важливо оцінити стартап з погляду суспільного блага чи соціальних змін, які він може запропонувати, а також можливих витрат, які необхідні для його реалізації.

Таблиця 1

Порівняння реалізації стартапів у відкритому середовищі та за підтримки ЗВО в Україні

Стартап у відкритому середовищі	Критерій порівняння	Підтримка стартапу ЗВО
Акселератор (IoT Hub, Sector X, iDealMachine), бізнес-інкубатор (iHub, «еб Бізнес-інкубатор»), компанії-інвестори, корпоративні інвестори (WannaBiz, Startup Depot Lviv, 1991 Open Data Incubator) бізнес-янгели (iClub, UAngels, Investment Mosaic, Startup.ua), краудфандінг (ArtistShare, IndieGogo, Joby, RocketHub), інноваційний парк («Промприлад. Реновація») [3]	Організації, що займаються підтримкою молодого бізнесу (в т.ч. фінансуванням)	Академічний інкубатор (Sikorsky Challenge при Київському політехнічному інституті імені Ігоря Сікорського, Tech StartUp School при Національному університеті «Львівська політехніка», Мережа академічних інкубаторів YEP)
Згідно з ПКУ	Податкове навантаження	Допоки знаходиться в інкубаторі ЗВО, звільняється від оподаткування (zareєструвавши підприємство, податки сплачують відповідно до ПКУ)
Кофаундери, винахідники, інноватори	Команда	Вчені, аспіранти, студенти, винахідники
Інвестори, зацікавлені сторони	Суб'єкти, що надають підтримку	Викладачі, ментори, представники бізнесу, громадські організації
У разі отримання гранту – до 24 місяців	Період реалізації	Протягом навчання у ЗВО
18–80 років *(у 80 років Девід Гілмор започаткував свій стартап-проект)	Вікова характеристика учасників	18–25 років

Таблиця 2

Академічні бізнес-інкубатори студентських стартапів в Україні

Назва організації	Цільова група	Недоліки підтримки стартап-проектів
Sikorsky Challenge при Київському політехнічному інституті імені Ігоря Сікорського [9]	Студенти, аспіранти, творчі молоді люди, що прагнуть творити майбутнє	Надають підтримку проектам, які створили випускники стартап-школи Sikorsky Challenge
Tech StartUp School при Національному університеті «Львівська політехніка» [10]	Студенти та молоді науковці українських ЗВО	Здебільшого орієнтовані на підтримку технічних проектів
Мережа академічних інкубаторів YEP [1]	Студенти усіх вітчизняних ЗВО	Не набуло широкого поширення (тільки 10 ЗВО України розвивають співпрацю з цією мережею)

У країнах Європи студентські стартапи впливають на ключові показники ефективності діяльності університетів та економіки країн [7, с. 54]. В Україні прикладом, що позитивно впливає на імідж ЗВО, є функціонування Tech StartUp School при Національному університеті «Львівська політехніка».

2) Неякісний механізм обміну знаннями. У світовій практиці компанії спонсорують дослідницькі модулі та працюють безпосередньо з науковцями. Це зручно для компаній, адже вони здійснюють аутсорсинг своїх НДДКР, економлять гроші та людські ресурси (не наймають у штат людей для здійснення такої діяльності; співпрацюють із науковцями, при цьому платять їм посередньо). Це приводить до передачі ідеї компаніям, при цьому не відбувається обмін практичними знаннями між університетами, бізнесом та студентами.

Іншими словами, нинішнє середовище більшості університетів не сприяє успішній реалізації студентських стартапів. Тут проблема не лише у ЗВО, а й у студентах, які недостатньо націлені на плідну співпрацю; у бізнес-партнерах, які задовольняють власні потреби і фінансують початківців, поки ті проводять потрібні їм дослідження та розробки.

3) Слабка мережа співпраці «університет – бізнес – студент – уряд». Не кожний вітчизняний підприємець вірить у те, що студент може запустити вигідний стартап. Те саме стосується ЗВО: програма передбачає лекційно-теоретичний матеріал; невелика частина дисциплін викладається на основі реального бізнесу. Так, є багато конкурсних програм для студентських бізнес-планів, проте вкрай рідко ідея переростає у прибутковий бізнес, який триває поза ЗВО. Отже, студентські стартапи часто мають

нульову інформацію з перших вуст про те, що означає заснувати компанію. У них нема до кого звернутися за практичною порадою. Прямий контакт із досвідченими підприємцями був би найкращою допомогою студентам та молодим дослідникам. Адже користь такого кураторства виходить далеко за типові семінари з написання бізнес-плану. Для зміцнення цих зв'язків студенти та молоді науковці повинні знати, що вони можуть покласти на університет та уряд під час взаємодії з бізнесом.

4) Неоднакові шанси на успіх. Неконкурентне мислення зачіпає не тільки університети, але й більшість великих організацій. Значна частка великих організацій зосереджується не на інноваціях, а на нарощенні прибутків. Студентські стартапи ж мають на меті зробити корисним свій продукт. Проте вони не можуть конкурувати з тими гігантами, які освоїли ринки. А про чесну конкуренцію не може йтися. Це суперечить сучасній моделі економіки України. За сучасних умов ЗВО не можуть навчити конкурувати на ринку, що формує ще одну проблему на шляху запуску студентських стартапів.

5) Застосування універсального підходу для запуску успішних стартапів. Їхні технології, продукти та бізнес-моделі – все унікальне, навіть особистості і темпераменти їх засновників різноманітні. І це добре, інакше підприємництво перестане бути інноваційним. Для студентських стартапів важливою є свобода експериментувати. ЗВО намагаються сприяти створенню підприємницької атмосфери у процесі навчання. Проте це важче зробити, ніж здається. Єдине, що може зробити науковий керівник для студента – навчити сприймати невдачі, адже вони неминучі; завдяки їм можна знайти свій шлях.

Формування можливості для участі студентів у конкурсах соціального підприємництва. Завдяки такому кроку ЗВО укріплятимуть та розширюватимуть зв'язки із бізнесом, сприятимуть набуттю студентами досвіду управління окремими процесами.

Налагодження мережі співпраці: студенти – бізнес – уряд. Університети можуть створити величезні переваги для стартапів своїх студентів, використовуючи потреби зацікавлених сторін та пропозиції.

Створення платформи для реалізації стартапу у ЗВО. У контексті підтримки стартапів університетами це означає більше грантів, більше конкурсів за фінансової підтримки бізнесу.

Рис. 1. Реалізація стартапів у ЗВО

Проблемою також є те, що немає чітких інструкцій щодо трансформації результатів досліджень (в тому числі фундаментальних), що проводяться в самих університетах, у реальну економіку.

6) Відсутність мотивації. Статистика свідчить, що більшість студентських стартапів провалюються. На жаль, наслідком цього є не лише брак фінансування стартапів [7, с. 55]. Студентам та молодим науковцям не вистачає мотивації, щоби зробити власні стартапи успішними. Запуск стартапу та навчання в університеті – це різні речі. Підприємці та працівники мають абсолютно різні мотивації та очікування. Так само і студенти мають сприймати стартап як виклик, бажання реалізації, адже підприємництво – це наамперед мислення.

7) Невизначеність у набутті прав інтелектуальної власності. Кожен студент повинен розуміти політику інтелектуальної власності ЗВО, де він навчається. Стартапер має знати свої права та обов'язки: на відміну від викладачів та аспірантів, договірні відносини яких із установою зазвичай досить формалізовані, магістранти та бакалавранти не вважаються працевлаштованими у своєму університеті у традиційному розумінні. Незрозумілим залишається суб'єкт, за яким залишається право набувати інтелектуальну власність або інші права (авторські, винаходу тощо) під час реалізації стартапу за під-

тримки ЗВО. Нині в українських закладах ЗВО бракує єдиної думки щодо того, як керувати інтелектуальною власністю, створеною студентами, що створює вагомі проблеми на шляху реалізації стартапів у ЗВО.

ЗВО не повинні бути частиною вищеописаних проблем. Адже вони можуть зробити процес реалізації стартапів більш практичним, поєднуючи традиційні економічні та ділові догми з реальним досвідом та викликами, що допоможе краще підготувати студентів до робочого світу (рис. 1).

Висновки з проведеного дослідження. У роботі було виділено ознаки, відповідно до яких стартап визнається студентським. Це дало змогу зробити порівняння реалізації стартапів у відкритому середовищі та за підтримки ЗВО в Україні, а також виявити ключові проблеми, що перешкоджають реалізації стартапів у вітчизняних закладах вищої освіти.

Наведені заходи, що сприятимуть реалізації стартапів у ЗВО. Такі починання є вкрай важливими для регіональних економік країни, де завдяки студентським стартапам будуть з'являтися нові робочі місця для людей із вищою освітою.

Подальші дослідження мають бути спрямовані на визначення ефективних методів менеджменту ЗВО щодо розвитку стартапів.

Список використаних джерел:

1. Мережа академічних інкубаторів YEP. URL: <http://www.yepworld.org/ua> (дата звернення: 26.05.2020).
2. Про вищу освіту: Закон України від 18.03.2020 року № 463-IX / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18> (дата звернення: 20.05.2020).
3. Шовкалюк В.С. Наукові парки в Україні: стан, проблеми, рішення. Матеріали науково-практичного круглого столу «Проблеми та перспективи розвитку наукових парків України». Київ. 2017. № 3. С. 32–35. URL: <https://scf.knu.ua/ua/holovni-novyny/problemy-ta-perspektyvy-rozvytku-naukovy-parkiv-ukrainy> (дата звернення: 20.05.2020).
4. Blank S., Dorf B. The startup owner's manual : The step-by-step guide for building a great company. Pescadero, CA : K & S Ranch, 2012. 571 p.
5. Higher Education in Japan. URL: http://www.mext.go.jp/en/policy/education/highered/title03/detail03/_icsFiles/afieldfile/2012/06/19/1302653_1.pdf (дата звернення: 20.05.2020).
6. Lytvyn I.V., Melnyk A.V. Innovative ecosystems formation for the startups development on the example of Sweden higher educational institutions. *Young Scientist*. 2018. № 4 (56). Pp. 799-805 (дата звернення: 22.05.2020).
7. Stagars M. University Startups and Spin-Offs: Guide for Entrepreneurs in Academia. 2015. 235 p.
8. Ries E. The lean startup : How today's entrepreneurs use continuous innovation to create radically successful businesses. New York, NY : Crown Business, 2011. 296 p.
9. Sikorsky Challenge при Київському політехнічному інституті імені Ігоря Сікорського. URL: <https://kpi.ua/ru/sikorsky-challenge> (дата звернення: 26.05.2020).
10. Tech StartUp School при Національному університеті «Львівська політехніка». URL: <https://lpnu.ua/tsus> (дата звернення: 25.05.2020).

References:

1. Merezha akademichnykh inkubatoriv YEP [Network of academic business-incubators YEP]. URL: <http://www.yepworld.org/ua> (accessed: 26.05.2020).
2. Pro vyshchu osvitu [The Commercial Code of Ukraine] Law of Ukraine of 18.03.2020 No 463-IX. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18> (accessed: 20.05.2020).
3. Shovkalyuk V.S. (2017). Naukovi parky v Ukrayini: stan, problemy, rishennya [Science parks in Ukraine: state, problems, solutions]. Materials of the scientific and practical round table «Problems and prospects for the development of science parks in Ukraine», vol. 3. Pp. 32–35. URL: <https://scf.knu.ua/ua/holovni-novyny/problemy-ta-perspektyvy-rozvytku-naukovykh-parkiv-ukrainy> (accessed: 20.05.2020).
4. Blank S., Dorf B. (2012). The startup owner's manual : The step-by-step guide for building a great company. Pescadero, CA : K & S Ranch, 2012. 571 p.
5. Higher Education in Japan. URL: http://www.mext.go.jp/en/policy/education/highered/title03/detail03/_icsFiles/afieldfile/2012/06/19/130253_1.pdf (accessed: 20.05.2020).
6. Lytvyn I.V., Melnyk A.V. (2018). Innovative ecosystems formation for the startups development on the example of Sweden higher educational institutions. *Young Scientist*, vol. 4 (56). Pp. 799–805 (accessed: 22.05.2020).
7. Stagars M. (2015). University Startups and Spin-Offs: Guide for Entrepreneurs in Academia. 235 p.
8. Ries E. (2011). The lean startup : How today's entrepreneurs use continuous innovation to create radically successful businesses. New York, NY : Crown Business. 296 p.
9. Sikorsky Challenge pry Kyivskomu politekhnichnomu instytutu imeni Ihorya Sikors'koho [Sikorsky Challenge at the Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute]. URL: <https://kpi.ua/ru/sikorsky-challenge> (accessed: 26.05.2020).
10. Tech StartUp School pry Natsional'nomu universyteti «L'vivs'ka politekhnik» [Tech StartUp School at the Lviv Polytechnic National University]. URL: <https://lpnu.ua/tsus> (accessed: 25.05.2020).